

Гансова Емма Августівна - доктор філософських наук, професор кафедри соціології Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова

Паламарчук Галина Тимофіївна - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії природничих факультетів Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова

УДК 13:316.74:378

СИСТЕМНІ КОНЦЕПЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сфері сучасної культури при розгортанні того чи іншого інноваційного процесу особливу актуальність і значення набуває аналіз тих глобальних тенденцій минулого століття, які можуть мати продовження в майбутті, кидаючи виклик людській цивілізації, виклик її спроможності протистояти руйнівним тенденціям та підтримувати творчі й освітянські прогресивні. В контексті системної концепції освіти й соціалізації як цілісної та універсальної адаптації індивіда до соціокультурних цінностей, актуалізується проблема змістовної визначеності соціалізації особистості в освітянський період.

Ключові слова: система, концепція, соціалізація, інновація

СИСТЕМНЫЕ КОНЦЕПЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В сфере современной культуры при разворачивании того или иного инновационного процесса особенную актуальность и значение приобретает анализ тех глобальных тенденций прошлого столетия, которые могут иметь продолжение в будущем, бросая вызов человеческой цивилизации, вызов ее способности противостоять разрушительным тенденциям и поддерживать созидательно прогрессивные. В контексте системной концепции образования и социализации как целостной и универсальной адаптации индивида к социокультурным ценностям, актуализируется проблема содержательной определенности социализации личности в период обучения.

Ключевые слова: система, концепция, социализация, инновация

THE SYSTEMATIC CONCEPTIONS OF THE HIGH EDUCATION IN THE CONDITIONS OF INNOVATING PROCESSES

The analyzes of global tendencies which took place in the last century becomes especially actual in the sphere of the modern culture. They may be continued in the future, challenge human civilization, challenge its ability to resist destroying tendencies and to support creative and progressive once.

The problem of personal defining in the process of socialization during educating period becomes actual in the context of conception of education and socialization as universal adaptation of an individual to the cultural values.

Key words: system, conception, socialization, innovation

Постановка проблеми. В освіті вже з античної форми подавалась філософська культура як загальна канва, загальна схема для роздумів відносно виховання в цілому. Головна задача людини не в збагаченні свого розуму пізнаннями, а у вихованні та вдосконаленні своєї особистості, свого Я. В останні роки все більшої актуальності набуває нова галузь знання – педагогічна інноватика, що вивчає нові технології розвитку суспільства, нову практику освіти й соціалізації особистості в ті чи інші періоди навчання. Термін “інновація” (латиною *inovatis: in – в, novus – новий*) в перекладі означає “оновлення, новинку, зміна”. Тоді в цьому сенсі педагогічна інновація, “інноваційні процеси в освіті” – це зміни, спрямовані на поліпшення розвитку, виховання особистості в період навчання.

Інновації в освіті в широкому сенсі як внесення нового, зміна, вдосконалення і поліпшення існуючого можна назвати іманентною характеристикою освіти, яка витікає з її контексту, з її сутності й значення. Адже як в особистісному, так і в часовому плані новизна будь-якого засобу відносна. Новизна носить завжди конкретно-історичний характер й немає значення, чи є в даний час ідея, концепція, технологія об’єктивно новими чи ні, можна визначити час, коли вони були об’єктивно

новими. Вирішуючи завдання певного етапу прогресивно, народившись у конкретний час, нововведення швидко може стати надбанням багатьох, нормою чи загальноприйнятою масовою практикою або віджити, застаріти, стати гальмом розвитку пізніше. За нововведеннями в освіті потрібно стежити постійно і здійснювати інноваційну діяльність.

В контексті грецької ідеї культура може бути інтерпретована як сукупність досягнень людського суспільства в змісті колективного пізнання мистецтва (інтегративно), науки (диференційовано) та техніки (вибірково).

Культурна людина може бути інтерпретована як людина, що знаходиться на високому рівні культури, тобто яка відповідає її рівню в сенсі дієвого пізнання. Ця схема вміщує багато елементів, які не застаріли й сьогодні, хоча в наш час зміст поняття виховання більш різноманітний, ніж у давніх греків. Це поняття вміщує дві нерозривно пов'язані між собою сторони одного цілого – особистість, як члена суспільства й особистість, як мікрокосм, як *світ індивідуального мислення*, почуттів, бажань.

Якщо торкатися загальних для освіти проблем, то вони пов'язані зі спробами узгодження тих змін, які відбуваються в суспільстві в цілому і в соціально-економічній, технологічній, інформаційній сферах, зокрема з тими змінами, які відбуваються в науці та освіті, з вибором шляхів соціального розвитку і шляхів розвитку науки, освіти. А також того типу зв'язку, який може бути встановлений між цими змінами.

Парадокс розвитку особистості складається з того, що він має тенденцію закінчуватись при досягненні високого рівня компетентності, коли особистість набуває добре сформовану систему навиків, яка дозволяє їй автоматично справлятися з повсякденними завданнями в межах прийнятих нею норм. Механізм творчої поведінки вмикається в тих випадках, коли які-небудь сторони власної діяльності перестають, за думкою особистості, відповідати тим зразкам, які вона прийняла в якості норми. Це може відбуватися при збереженні звичайних обставин оточення і зростання вимог до себе, або в тих випадках, коли зміна зовнішнього середовища примушує людину подивитись по-новому на свої норми (людина і людина – це одна норма, людина і машина – інша норма поведінки). Особистість зазнає при цьому стан, який можна назвати кризою компетентності (що й являється поштовхом до розвитку особистості).

У наш час зміст поняття виховання багато в чому спирається на так званий імаго (латиною – образ, вигляд) – розвиток, досконально орієнтований по стадіям індивідуального розвитку, так як це проходить в біологічному змісті. Але особистість може розвиватись тільки в культурі того чи іншого покоління, спираючись на ту чи іншу систему найважливіших предметів виховання. В своїй промові на урочистостях з нагоди закінчення чергового навчального року й випуску студентів Казанського університету Микола Лобачевський виголошує таку систему за характером як програму нового ректора про принципи й цілі своєї діяльності.

Але її не можна розглядати як просту данину офіційним вимогам, в котрій містилися лише риторичні висловлювання в оптимістичному тоні про роль виховання, про грядущі успіхи в розвитку російської держави та освіти в ній. Ні, тут знайшли своє відображення дійсні погляди на цілі та значення виховання і освіти, на методи наукового пізнання, на призначення й роль ученого в житті суспільства. Тут також висловлена його істинна надія на більш сприятливі умови розвитку науки та освіти в майбутньому держави. Людина, за думкою Миколи Івановича Лобачевського, спрямована на майбутнє від “Я, держачогося берегів – Я, наради просити мусящого (“цивільне”: спів-знати з людиною) до “Я” історично похідного – Я, повчати повинного (“батьківщина”: співвести з Богом). У цій схемі філософському предмету, як предмету здивування, він відводить значення центрального елемента, що зв'язує найважливіші предмети виховання в систему освіти.

Аналіз літератури. Дослідження цієї ідеї варто було б винести в колективну монографію, як свого часу зазначив у співбесідах про предмети виховання в освітянський період М. М. Верников. Вона чекає своїх сподвижників. В контексті цієї схеми-маршруту освіти можна тлумачити як шлях до отримання тих навичок, які потрібні безпосередньо на майбутньому поприщі й будуть необхідні для дійсного звершення цивільної людини-особистості. Тоді система предметів виховання перетворює освіту в цілому в неперервне максимально дієве залучення Людини до культури людства як одного цілого. Підготовка потрібна, але її зміст набуває сенсу всебічного культивування таких цінностей як істина, добро, творчість та відповідальність й філософія займатиме в освіті найважливіше місце. Зневажливе відношення до філософії, з якої починається методологія наук, системність наукового погляду породжує зневажливе відношення до самого фактору системності, а також до фактору постійності й цілісності людської свідомості.

Тільки при наявності свідомості, постійності можлива культурна творчість. При умові панування тільки однієї “змінності” немає культури, немає “духовності”. В рамках одного покоління вся

культура сприймається як ціле. Між іншим, багато залежить від ціннісних орієнтирів особистості, а також від рівня творчого потенціалу. Творчо обдарована людина в своїй діяльності орієнтується не тільки на елементарно загальнопоширену норму, але й на ідеал. У діяльності творчих людей стереотипи не складаються в жорстку систему.

Осмилення інновацій в освіті саме в ряду цих питань вимагає вироблення уявлень про соціальне значення освіти й про ті умови і засоби, коли освіта й освітні інновації знаходять *соціальну значимість*. Розуміння смислів, які можуть вкладатися в поняття освіти й освітньої інновації, і розробка адекватних їм цілей і проектів вимагає сходження до теоретичних досліджень суспільства, освіти і самої інноватики, з одного боку, і надання більшої організованості, осмисленості освітній, науковій та соціально-економічній практиці, яка може при відомих умовах виробляти емпіричні факти та задавати дослідну базу зазначених теорій, з іншого. Це дозволить визначити і “підтягти” ресурси для інновацій та реалізувати інноваційні підходи як дійсно необхідний ресурс розвитку суспільства.

Тривалий час вітчизняні суспільні науки розвивались без урахування спеціальної наукової дослідної бази. Поняття досвіду, факту, верифікації та інші були взяті з позитивістської соціології. Структура соціальної теорії в нашій науці будувалася згідно з таким принципом: на горі ієрархії містилися загальнофілософська методологія (історичний матеріалізм) та політекономія, за ними розташувалось приватнонаукове знання — соціологія, соціальна психологія, право, економіка тощо. В підніжжі цієї піраміди опинилися соціальне управління та соціальна практика, які мали відповідати приписам і моделям нормативної науки.

Ціль статті. Запропоновані нами принципи перебудови соціального знання полягають у перегляді наукової парадигми, сформованої в минулому столітті. Ґрунтовною особливістю соціального знання, успадкованого від XIX ст., було однозначно детерміністське бачення історії, аналогічне тодішній науковій моделі, в якій віддавалася перевага прямолінійному розвитку. Адже це відповідало фізичним та біологічним уявленням того часу. Отже, потреба в трансформації картини суспільства була пов'язана з виникненням теорій систем, котрі самоорганізуються та самоуправляються й котрі доповнили еволюційну модель суспільства стохастичною, ймовірною, саморегулюючою моделлю.

Іншим фактором перегляду суспільної теорії постала необхідність подолання вузькодисциплінарного підходу. Різноманітність соціальної практики та соціального досвіду полягає в тому, що вони є переплетенням різноманітних видів соціальної діяльності (політичної, виробничої, споживчої, духовної) та соціальних відношень. Адекватне пізнання соціального досвіду та його теоретичного відображення можливе лише в умовах міждисциплінарного синтезу суспільних наук.

Відтак більшість дисциплін, що утворюють наукову структуру соціального знання, мають дедуктивний, аксіоматичний характер. Насамперед це стосується суспільних теорій - економіки, соціології, філософії, а також кібернетики, інформатики, загальної теорії систем тощо. Потреба суспільства, що розвивається, опинилася в суперечності з нормативним, однозначно детерміністським тлумаченням категорій і законів філософії та політекономії, які складають загальну методологію управління. В недалекому минулому догматичний зміст цих наук відокремлював їх від практики. Суспільство поставало гомогенною, центрованою системою, позбавленою випадковості в своєму розвитку й орієнтованою на безперервний приріст кількісних пропорцій, виконання ієрархічно розміщених управлінських рішень. Людина була тут лише одним із факторів суспільного розвитку.

Основний матеріал. Системи й системні парадигми. В умовах оновлення нашого суспільства назріла необхідність у трансформації сучасного знання, покликаною бути теоретичною основою соціальних перетворень. Якщо початок XX ст. був позначений зміною наукової парадигми, то його кінець, з властивими йому бурхливими змінами в галузі науки й техніки, порушив перед теоретичною думкою питання про актуальність її революційних перетворень. Основою зазначених змін у суспільствознавстві має стати соціальний досвід - такий елемент спеціально наукового знання, який пов'язує практику та емпіричний ступінь пізнання. Отже, досвід фіксує такий бік людської діяльності, як навички, вміння, уявлення, відношення (цінності, інтереси, потреби тощо). Не дійсність, як така, постає джерелом знання, а здобутий у практиці досвід. Ґрунтовною особливістю соціального знання було однозначно детерміністське бачення історії, аналогічне науковій моделі XIX століття, в якій віддавалася перевага прямолінійному розвитку. Адже це відповідало фізичним та біологічним уявленням того часу. Отже, потреба в трансформації картини суспільства була пов'язана з виникненням теорій систем, котрі само організуються та само управляються й котрі доповнили еволюційну модель суспільства стохастичною, ймовірною, саморегулюючою моделлю.

Іншим фактором перегляду суспільної теорії постала необхідність подолання вузько дисциплінарного підходу. Різноманітність соціальної практики та соціального досвіду полягає в тому,

що вони є переплетенням різноманітних видів соціальної діяльності (політичної, виробничої, споживчої, духовної) та соціальних відношень. Адекватне пізнання соціального досвіду та його теоретичного відображення можливе лише в умовах міждисциплінарного синтезу суспільних наук.

Відтак, більшість дисциплін, що утворюють наукову структуру соціального знання, мають дедуктивний, аксіоматичний характер. Насамперед це стосується суспільних теорій — економіки, соціології, філософії, а також кібернетики, інформатики, загальної теорії систем тощо. Потреба суспільства, що розвивається, опинилася в суперечності з нормативним, однозначно детерміністським тлумаченням категорій і законів філософії, які складають загальну методологію управління. В недалекому минулому догматичний зміст цих наук відокремлював їх від практики. Суспільство поставало гомогенною, центрованою системою, позбавленою випадковості в своєму розвитку й орієнтованою на безперервний приріст кількісних пропорцій, виконання ієрархічно розміщених управлінських рішень. Людина була тут лише одним із факторів суспільного розвитку.

Мотивація людської поведінки надає соціальним системам стохастичного, ймовірного характеру. Якісна різноманітність включених у суспільство підсистем робить соціальну поведінку важко передбачуваною, такою, що нелінійно розвивається під впливом власних внутрішніх регуляторів. Сукупність об'єктів, що входить до поля зору соціальної науки, підлягає дії різноманітних законів. Частина цих законів має загальний характер і може бути краще осягнутою в категоріях більш загальних наук. Водночас інша частина законів є специфічною саме для зазначеної сфери людської діяльності.

Наприклад, такі фундаментальні поняття й категорії управління виробництвом, як принцип ієрархічної побудови організаційних структур, принцип управління за відхиленням, принцип управління на основі зворотного зв'язку, безпосередньо впливають із кібернетики або із загальної теорії систем. Поняття та категорії філософії, соціології використовуються соціальною теорією, коли вона формулює загальні тенденції та цілі розвитку народного господарства, принципи планування, стимулювання, організації виробництва.

Деякі аспекти теорії інформації використовуються при дослідженні процесів прийняття управлінських рішень, при аналізі комунікацій. Багато суперечностей управління виробничою підсистемою суспільства виступають наслідком методологічної розрізненості наук. Це знаходить своє відображення в тому, що виробничі, організаційно-технічні та соціальні відношення в структурі економіки не відповідають одне одному.

Досвід народногосподарського розвитку країни виявив суперечність між потребою технічного прогресу та економічними стимулами. Завдання підвищення ефективності економіки не завжди відповідали соціальним цілям. Як відомо, технічні інновації ведуть до зростання органічної структури підприємства, підвищення його фондоемкості, збільшення витрат, тобто до зростання собівартості, а також зниження основного економічного показника - прибутку. Тому в сучасних умовах керівники підприємств прагнуть нарощувати прибуток та підвищувати продуктивність праці не стільки за рахунок науково-технічного прогресу, скільки шляхом необгрунтованого підвищення цін, "заморожування" фонду заробітної плати, скорочення необхідного та збільшення додаткового робочого часу, за рахунок якого й виникає додатковий продукт - джерело прибутку. Така економічна стратегія суперечить соціальним цілям суспільства, зокрема розвитку особистості, задоволенню різноманітних людських потреб. Проте це лише невелика частина проблем, які постали сьогодні перед нашим суспільством. Їх вирішення потребує оновлення наукового арсеналу.

Інтеграція знання в системних інтерпретаціях та проблема розвитку.

Основними напрямками еволюції соціального знання мають бути, на наш погляд, по-перше, перехід до гіпотетико-індуктивної моделі його розвитку, по-друге, системна інтеграція концепцій, згідно з якими вивчається суспільство. Появу першої тенденції можна пояснити тим, що революційні періоди в науці виникали під впливом виявлення під час соціального дослідження нових, раніше невідомих фактів, які не вміщувалися в попереднє теоретичне русло. Наприклад, суперечливі явища в економіці країни, які негативно впливають на її розвиток, потребують подальшого вивчення з метою з'ясування причин, що породжують ці явища, та шляхів вирішення порушених проблем.

Зазначеному соціальному дослідженню має відповідати своя теорія, певна сукупність (система) принципів і положень, котрі узагальнюють досвід і відображають основні закономірності, властиві реальному управлінню. Перевага цієї нової моделі полягає в тому, що основу її складають не тільки ідеологічні та світоглядні нормативи, а й живий, багатий досвід. Звичайно, останній можна оцінити тільки через призму існуючої теорії, подальший творчий розвиток якої зумовлюють нові факти.

У межах діючих нормативних теорій є, як правило, процедура пошуку ефективних рішень, оптимальних згідно з визначеним критерієм. Іншими словами, використовуючи нормативну теорію на

практиці, можна одержати відповідь на питання: “як має бути при додержанні всіх зафіксованих аксіом, норм, передбачень”, дедуктивний, аксіоматичний характер яких виключає численні експерименти. Адже за визначенням, висновки та принципи цих наук мають істинний характер.

Слабкою стороною нормативної теорії постає віра в раз і назавжди визначені аксіоми, норми, речення. Внаслідок цього відкидаються всілякі конкретні теоретичні побудови та конструкції, навіть ті з них, які могли б пояснити дійсність або допомогти в конструюванні управлінських реалій (систем, структур, рішень).

Суттєвий розрив між передумовами й практичними можливостями так званої «нормативної теорії рішень» є загально визнаним фактом. Свого часу була знайдена причина цього, яка полягала в тому, що загальній методології, котра становила основу прикладних методів, була властива обмеженість початкових передумов. Саме ця обмеженість, недооцінка факторів, що стосуються людської поведінки, призвели до розриву між теорією й практикою прийняття управлінських рішень.

Вихід із цього становища може здійснюватися за двома напрямками. Насамперед, ідеться про розвиток дескриптивної теорії, або ж “поведінкової теорії прийняття рішень”. Другий напрям потребує розробки та широкого використання прикладного системного аналізу, який за призначенням спрямований на аналіз та оцінку альтернатив у разі прийняття рішень зі складних питань, що виникають на підприємствах, у державних установах тощо.

Суттєво те, що знання про суспільні процеси містять у собі не тільки елементи соціальних та кібернетичних (інформаційних) наук, а й формують таке нове знання, яке не зводиться до жодної з наукових дисциплін формування. Наприклад, формально-логічний ефект генерації нового знання (теорема А. М. Мальцева) доводить існування цього знання у вигляді моделі для всієї нескінченної множини суджень, якщо існують моделі для будь-якої скінченної підмножини цих суджень¹.

Проте розглянемо досвід економічної діяльності. У вступі до книги відомих американських економістів та політиків “Майбутнє бізнесу” М. Вейс зазначав, що планування стосується не лише бізнесу, не лише сучасної епохи. Люди завжди зверталися до досвіду, шукаючи причини. Здоровий глузд був і залишається важливою частиною інтелектуального базису передбачення².

Дескриптивні теорії постійно використовують тимчасові наукові положення та факти, які згодом уточнюються, розвиваються, ускладнюються. Суттєво те, що соціальні експерименти не підтверджують і не доводять теорії, а лише апробують її, здійснюючи первісний аналіз. Адекватною визнається та теорія чи гіпотеза, яка витримує неодноразову перевірку, хоча й може бути спростована новим випробуванням. Соціальний експеримент повинен мати валідність або дієвість, яка позначається такими вимогами, як якість, репродуктивність, стійкість, адекватність відтворення. На нашу думку, близьке розуміння природи експерименту в управлінні виробництвом властиве Г. П. Щедровицькому, І. С. Ладенко, Ф. М. Бородкіну, В. Ф. Комарову.

Таким чином, експеримент, що являє собою форму колективної діяльності, добре вписується в будь-який етап дослідження й може стати початком побудови гіпотетико-індуктивної моделі.

Іншою особливістю еволюції соціальної науки має стати інтеграція знання. Історія інтегративних процесів у науці знає два головні способи суміщення теорій. Перший — редукаціоніський, заснований на редукації, уподібненні одне одному. Згідно з відомою тезою М. Планка, ідея редукаціонізму є зведенням усіляких закономірностей до єдиної формули. Принцип редукаціонізму заснований на уявленні про гомогенність системи чи її моделі. Стосовно дослідника соціальних систем, то він обирає для себе один аспект, до якого зводить опис усіх соціальних рівнів та підсистем. Математичним аналогом редукаціонізму є точка простору як простий об'єкт. Колений складний об'єкт розглядається як зведений до сукупності його простих складових.

Інший механізм інтеграції знання можна назвати поліморфним. Цей спосіб припускає гетерогенність об'єктів. Фізичним аналогом редукаціонізму в цьому випадку постає не “точка”, а “колектив”. При вивченні квантового об'єкта не можна одержати нові фізичні закономірності лише шляхом зведення одних явищ до інших, тобто, не виходячи за межі даного теоретичного рівня. Основа отожднювання береться ззовні, шляхом виходу на рівень метатеорії.

Висновки й перспективи дослідження.

Логічною основою наукового синтезу мають стати засоби аналогії або модельної екстраполяції. За допомогою аналогії порівнюються споріднені сторони теорій, що вивчають суспільство в його різних аспектах, але як цілісну систему. Синтезуючий підхід відображає об'єктивну єдність підсистем. Наприклад, технологічну організацію ізоморфно відображає організація людей і структура економічних зв'язків (планування, стимулювання, управління).

Базою подібності може бути й спільність законів, належність процесів до однієї й тієї ж форми руху. Економічні та соціальні явища підпорядковуються головному соціологічному закону розвитку

суспільства, що охоплює в “знятому” вигляді й технологічний процес як складову частину способу виробництва. Внаслідок цього складаються умови для запровадження нового рівня управління.

Взаємопроникнення дисциплін - необхідна умова реалізації теорією її прикладної функції. Опис та вивчення соціального досвіду, визначення та прийняття управлінських рішень слід збагачувати таким міждисциплінарним запозиченням способів принципів та категорій, які відкривають нові аспекти, утворюють простір для евристичного пошуку, переходу на якісно новий рівень мислення. Внаслідок цього складаються умови для запровадження нового рівня управління. Рух і трансформація знання мають відображати соціальний досвід і шлях його вивчення та опису спеціальними теоріями, на рівні яких може здійснюватися міждисциплінарний синтез концепцій і засобів дослідження. Отже, відображені в законах і категоріях соціальні факти збагатять філософські, соціологічні та економічні теорії, примусять їх по-новому тлумачити закони функціонування суспільства, причини тих чи інших соціальних явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Канторович Л. В., Плиско В. Е. Системные идеи в математике // Философско- методологические основания системных исследований: системный анализ и системное моделирование. М., 1983. - 482 с.
2. Кэмпбелл Д. Модели эксперимента в социальной психологии и прикладных исследованиях. М., 1980. – 301 с.
3. Лобачевский Н. И. Научно-педагогическое наследие. Руководство Казанским университетом. Фрагменты. Письма. – М.: Наук, 1976. - 663 с.
4. Новая философская энциклопедия. – Т.1: А-Д. – М.: Мысль, 2000. - 721 с.
5. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес //Освіта України. – 2004. – 10 серп. (№60-61), с.3-5.
6. Березовин Н. И. Основы психологи и педагогики / Березовин Н. И., Чепиков В. Т., Чеховських М. И. – Минск: Белорус. Дом печати, 2003. – 337 с.

Гедікова Наталя Пилипівна - доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук, декан факультету післядипломної освіти та роботи з іноземними громадянами Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

УДК 32+316.3(477-044.922

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПРОЦЕСУ СИСТЕМНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті аналізуються природа, передумови та причини проявів трансформаційних процесів у сучасному суспільстві. У цьому контексті визначаються особливості сучасного процесу системної трансформації українського суспільства та шляхи його оптимізації в напрямку сталого розвитку.

Ключові слова: трансформація, українське суспільство, система

ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОГО ПРОЦЕССА СИСТЕМНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА

В статье анализируются природа, предпосылки и причины проявлений трансформационных процессов в современном обществе. В этом контексте определяются особенности современного процесса системной трансформации украинского общества и пути его оптимизации в направлении устойчивого развития.

Ключевые слова: трансформация, украинское общество, система

THE FEATURES OF MODERN UKRAINIAN SOCIETY TRANSFORMATION SYSTEM

The article analyzes the origin, preconditions and causes of the manifestations the transformation